

ЛІТЕРАТУРА

1. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. Т. Теремка. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 752 с.
2. Литературная энциклопедия : Словарь литературных терминов [электронный ресурс] / Под. ред. Н. Л. Бродского. – Режим доступа: <http://feb-web.ru/feb/slt/abc/lt2/lt2-6521.htm>
3. Литературно-энциклопедический словарь / Под ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М. : Советская энциклопедия, 1987. – 751 с.
4. Полушкіна Л. Дієвість казки / Л. Полушкіна // Література Україна. – 1971. – 17 серпня.
5. Струкова Е. Жанровые элементы притчи в романе Ф. М. Достоевского “Братья Карамазовы” / Е. А. Струкова // Известия Уральского государственного университета. – 2007. – № 53. – С. 21–27.
6. Толковый словарь русского языка [электронный ресурс] / Под ред. Д. Н. Ушакова. – Режим доступа : <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=58493>
7. Ярмиш Ю. Казка стукає у двері: казки, байки, фантастичні новели, казкові повісті / Ю. Ф. Ярмиш. – К. : КП “Редакція журналу “Дніпро”, 2004. – 352 с.

УДК 821.161.2 – 13.09: 801.81

КОЗАК-ЗАПОРОЖЕЦЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ЕПОСІ: ПРОБЛЕМА ПЕРЕКОДУВАННЯ МІФОЛОГІЧНИХ СМИСЛІВ

Ярмоленко Н.М. д. філол. н., доцент

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

В основі розвідки – типологічне зіставлення змістовного плану міфу та українського героїчного епосу, аналіз процесу перекодування у казкових та епічних сюжетах міфологічних смислів, зокрема, при творенні образу героя в козацькому епосі.

Ключові слова: героїчний епос, міф, казка, образ богатыря, козак-характерник.

Ярмоленко Н.М. КАЗАК-ЗАПОРОЖЕЦЬ В УКРАИНСКОМ ЭПОСЕ: ПРОБЛЕМА ПЕРЕКОДИРОВКИ МИФОЛОГИЧЕСКИХ СМЫСЛОВ / Черкасский национальный университет, Украина

Статья посвящена типологическому исследованию смыслового плана мифа и украинского героического эпоса, анализу процесса перекодировки в сказочных и эпических сюжетах мифологических смыслов, в частности, при создании образа героя в казацком эпосе.

Ключевые слова: героический эпос, миф, сказка, образ богатыря, козак-характерник.

Yarmolenko N.M. MYTHOLOGICAL TRAITS OF COSSACK-ZAPOROZETS' IN UKRAINIAN HEROIC EPOS / Cherkasy National University, Ukraine.

This research is an analysis of mythological traits that can be found in Ukrainian heroic epos. The author traces some mythological meanings that might have been used while creating the concept of a hero in Cossack epos and fairy tales.

Key words: heroic epos, myth, fairy tale, a concept of a hero, a typical Cossack.

Український усний героїчний епос в сукупності своїх видозмін вирізняється усталеною тематикою, сюжетно-мотивним фондом, набором універсальних загальних ознак, які притаманні різним типологічним стадіям його розвитку. Тому вагомим завданням сучасної вітчизняної фольклористики є наукове осмислення епосу як складної синкретичної системи, дослідження процесу деміфологізації та трансформації жанрового, сюжетного, мотивного й образного фондів усного героїчного епосу в єдності міфологічного, історичного та структурно-семіотичного аспектів.

Історія фольклористики має тривалий досвід дослідження героїчного епосу. Незважаючи на змінність логіки його трактування, найхарактерніший вияв дослідницької уваги стосується дескриптивного, системно-аналітичного та історико-генетичного аспектів. Мета нашої розвідки – проаналізувати образ героя-запорожця в козацькому епосі, поєднавши історичну та міфологічну парадигми.

Герої-богатырі, пам'ять про яких зберігає український епос, – це культурні герої, що борються з чудовиськами потойбічного світу заради здобуття нареченої, матеріальних благ та облаштування життя людей, казкові герої, наділені магичними здібностями або чарівними помічниками, а також козаки-характерники, що воюють з історичними ворогами за незалежність своєї держави. Архаїчна свідомість обдарувала людей героїчної сфери надзвичайною природою й надлюдськими можливостями, які вони застосовують лише до рівних за силою супротивників.

Такими зображені воїни різних історичних часів, аж до козацьких: «Запорожці дванадцятьма мовами вміли говорити, із води могли сухими виходити. Коли треба, вміли на людей і сон насилати, й туман напускати» [9, с. 59]. За переказами, козаки-запорожці були наділені магічними знаннями: «То, [...] страшенні знаюки були, і великі мисливці. [...] На війні їх ніяке оружжя не бере, окрім срібної кулі, а в погоні так їх і не пізнаєш, чи воно люди, чи воно що друге: оце пробіжать з версту та й переллються в річку, а неприятель дума, що то справжня річка. Потім як пробіжить погоня, вони знов поробляться козаками, а річка так і зостанеться річкою; тоді один сяде на одному березі річки, а другий на другому, познімають із себе чоботи і сидять кашу варять, а третій кине дрюк у річку, на дрюк розкоте повсть, сяде на неї, у кобзу грає, горілку п'є й пливе. Вони на все способні були: могли в річку переливатись, могли так зробити, що й річка висохне» [1, с. 250–251].

В. Топоров зауважував, що проблема змісту є завжди проблемою перекодування. На думку Ю. Лотмана, у разі перекодування однієї системи в іншу між певними парами елементів, різних за своєю природою, виникають відповідності, причому один елемент у своїй системі сприймається як еквівалентний іншому в його системі [4, с. 23–24]. З огляду на ці тези, нові значення у фольклорі утворюються шляхом внутрішнього перекодування.

У міфології культурні герої виступають в образі воїнів-помічників або посланців верховного божества, в українському героїчному епосі – богатирів князя Володимира Красне Сонечко чи помічників царя в казках, козаків у думах. Це Ілля Муромець, Добриня Микитич, Кирило Кожум'яка, Михайло Казарянин, Михайло Потик, Ілля Швец, Івась Удовиченко тощо. Вони позбавлені рис чудовиськ. Від язичницьких божеств у них – лише богатирська сутність і ті чи ті елементи богатирської біографії: чудесне народження, пришвидшений фізичний розвиток і ранній вступ на ратний шлях, у деякого велетенський зріст, богатирський апетит, надзвичайна сила, богатирський голос (ревуть по-звіриному, свистять по-солов'їному, шиплять по-змійному), непомірна вага тіла та непомірна сила, під тиском якої ноги вгрюзають у землю тощо.

Богатирі – люди фантастичної фізичної сили й енергії, від їхнього голосу хитаються тереми й сиплються віконця. Походження цієї енергії у результаті перекодування згодом пояснюється по-новому: її вже дає не первісна магія, а надмірні їжа та питво. Джерелом богатирської сили також можуть бути фізичні навантаження, пов'язані з професійними навичками богатиря (орач, коваль, кожум'яка тощо). Так твориться новий вимір героїчного.

Богатирі борються зі зміями або іншими зооморфними чудовиськами, визволяючи при цьому місто, державу, царівну або дівчину, без яких неможливе творення профанного або рух по горизонталі. Дівчина може бути сестрою чи нареченою, обраницею князів-сюзеренів. На відміну від казкових героїв, які мандрують «по вертикалі» й дістають жінку в потойбічному світі, нові герої-лицарі мандрують у профанному горизонтальному просторі, а заради жінки, якщо така трапляється на їхньому шляху, прагнуть поєдинків із рівними собі за силою богатирями. Героїчне починає мислитися як невіддільне від битви, поєдинку.

На особливу увагу заслуговують і богатирі-котигорошки – так можна назвати малолітніх воїнів-богатирів, наділених надзвичайною силою й магічними властивостями деміургів. Епічна творчість українців знає два полярні персонажі дитини-богатиря: образ малолітнього захисника-охоронця, що відповідає «серединному» царству людського суспільства, та образ його функціонального двійника, пов'язаного з потойбічним світом. Модель хтонічного образу богатиря, володаря потойбіччя, має свої опозиційні межі: це «мале дитя» або «маленький старий чоловічок із довгою бородою». Названі типи богатирів об'єднані ознакою статевої індиферентності. Отже, у героїчному епосі певною межею відокремлено продуктивний період життя богатиря-козака від непродуктивного (дитинства й старості). Вихідна модель «хаос – космос» у межах життєвого циклу богатиря декодується як опозиції «спокій – дія», «мирний – військовий», «недієздатний – дієздатний» тощо.

О. Найден зауважив, що завдяки своїй статевої індиферентності, «богатирі-недолітки наділені магічними властивостями деміургів і наближені до Бога» [6, с. 162]. На наш погляд, ця риса могла виникнути внаслідок формування уявлень про хаос як точку смерті в профанному колі людського життя. По обидва боки від цієї межі розташовані дитинство й старість. Стану хаосу еквівалентна андрогінність язичницького божества, яке перебуває поза часом і простором і звільнене від диференційних ознак. «Ритуальне використання образу андрогіна становить різновид об'єднання полярно протилежних символів» [3].

Тотожність кодової семантики образів дитини й дідка засвідчує сюжетна схема казок, у яку вони вплетені. Герой (син коваля, Котигорошок) та два його побратими під час мандрів зупиняються в лісовій хатині, де по черзі залишаються готувати обід. Коли обід готовий, хтось стукає у двері, просить відчинити, пересадити його через поріг. То «лізе до хати мале дитя» («Герой звільняє три царівни»), або «влязть дідок маленький, а борода на сажень волочиться» («Котигорошко»). Гість просить посадити його на лаву, дати йому їсти, а поївши все, видирає пас із шкіри кашовара (рудименти людського жертвоприношення?) й вішає ремінь (або ж самого кухаря) на гвіздок на стіні. Лише богатир-котигорошок не виконує наказів непроханого гостя, не

віддає йому каші, побиває пришельця, спускається по його сліду в глибоку яму аж на інший світ (у пекло) і остаточно перемагає «малого Диявола» чи дідка та його родичів, визволяючи полонену царівну. Динаміка образу героя розгортається як опозиційний концепт «дитя – старець», кожен складник якого натомість поділяється на антагоністичні опозиції «злий карлик – добрий дідусь» та «дитя-шкідник – дитя-визволитель».

Надзвичайна сила немовляти й старого чоловіка може бути пояснена тим, що мале дитя ще не встигло розірвати всіх зв'язків із потойбіччям і зберігає енергію хаосу, а старі козаки вже готувалися до відходу в потойбіччя, тому були щертв наповнені космічною життєвою силою, яку перед смертю мали або віддати живим через подих, або забрати з собою в потойбіччя: «А яка сила в них була! Хоч у старого, хоч і в малого!» [9, с. 58–59] («Запорозька вдача»). У процитованій легенді розповідається, що «семилітнє дитя», граючись, виносило гармату, яку ледве могли десятеро коней потягнути, самотужки на дзвіницю, а потім повертало її назад; старі запорожці, говіючи, намагалися не дихати на священника, бо «від їхнього духу піп із причастям падали. [...] Сила страшенна була!» [9, с. 59].

М. Риблова на матеріалі дослідження звичаїв донських козаків робить висновок, що в народній традиції старість розуміли як стан вищої наповненості життєвою силою («долею»), тому «діди, які пройшли останню ініціацію, одержували статус тих, хто волею вищих сил наділяє «долею» [8, с. 221]. Якщо запорожець-характерник не встигав віддавати життєву силу, то, помираючи, дуже мучився, а по смерті міг оживати. Щоб цього не трапилося, його тіло «запечатували», прибиваючи в домовині осиковим кілком. («Характерник Оврам із острова Білого», «Смерть і похорон характерника» тощо.)

Модель боротьби героя-котигорошка та його антагоніста наслідує відому в західноєвропейському епосі модель космогонічного міфу, що лежить, напр., в основі англосаксонської поеми «Беовульф», яка виникла приблизно в VII – VIII ст. в середовищі германських племен. У ній ідеться про старого короля Данії, який побудував для свого війська на диво всьому світу бенкетний зал. Але дух темряви, чуючи щодень співи воїнів короля про те, як Творець переміг темряву й побудував Всесвіт, а духів хаосу прокляв, почав пожирати вояків. Залякані, вони поступово відходять від короля, і замок перетворюється на уособлення зла. Лише витязь Беовульф проходить випробування страхом, стає до двобою із чудовиськом і перемагає сили зла.

Цікавою виявляється паралель між міфологічним, казковим сюжетом і сюжетом переказу «Прийом у запорожці», де мовби за схемою казки чи міфу бували воїни залишають новобранців по черзі варити обід, а самі нібито йдуть косити сіно й спостерігають, як поведеться новобранець, коли, наваривши каші, не зможе догукатися запорожців на обід. Якщо хлопець поводить, як жертва, починає плакати й нарікати на свою долю, як воїни Хігелака або Котигорошкові побратими, то йому дають коня, грошей і відправляють додому. А котрий розторопний і догадливий, то гукне декілька разів, а потім сам сяде кашу їсти, та ще й гопака ударить, та козацьку пісню на весь степ затагне – того приймають у товариство [1, с. 250]. По суті, епічна схема перевірки на богатирство в козацькій звичаєвості й героїчному епосі тотожна зразкам германського епосу, але вона втрачає елементи чудесного, наповнюється новим побутовим змістом, обростає деталями й подробицями козацького часу.

Мотиви казана, у якому вариться старий цар і омолоджується герой, киплять у смолі грішники й вариться каша, якою можна нагодувати весь світ, тотожні випробуванням або покаранню при переході героїв у новий статус, а також символізують магічну силу, відродження, омолодження, набуття нового статусу й наділення добробутом. У легенді коваля, який «кував коней ледь чи не на всій Січі», науки омолодження навчив нечистий. Убивши старого-престарого пана, чорт «порізав його на шмаття, повкидав ті шматки в діжку, налив туди води, насипав попелу, та й давай усе те мішати. Мішав-мішав, а потім плюнув-дмухнув та як крикне: «Стань переді мною, як лист перед травою!» Тут тобі й вискочив із діжки такий молодець, що аж любо на нього глянути: молоденький-молоденький, мовби йому літ сімнадцять» [9, с. 37] («Як у старовину перетворювали старих людей на молодих»).

У світовій міфології горщик для приготування перших плодів асоціюється з труною й переходом життя в смерть. Академік Б. Рибаків убачає в первісній магії землеробів зв'язок між горщиком та прахом, спрямований на утвердження тимчасовості смерті й забезпечення відродження, ситості й добробуту. Загально визнаним є ритуальне призначення горщика каші в календарній та родинній обрядовості.

Варто також звернути увагу на те, що в казці, міфі й переказах про Січ чоловіки збираються навкруг спільної трапези або спільного казана. Очевидно, героїчний епос зберігає дигресивні елементи звичаєвості первісних організаційних військових структур – чоловічих ініціативних громад або «лісових братств» (В. Пропп), які вели спільне господарство й мали спільне майно. Головним господарчим символом таких громад був казан, який перетворював «сире» у «варене» й мав асоціативний зв'язок із перетворенням неофітів у справжніх чоловіків, а старих дідів у прах (про що свідчать казкові мотиви купання героя та старого царя в киплячому казані). Отже, можна припустити, що сакралізація спільного казана в запорожців пов'язана з прадавніми віруваннями й уявленнями про казан як символ трансформації, яка дає нове життя,

перетворюючи новобранця, що мав сміливість спробувати каші, у справжнього запорожця, який долучався до козацької долі.

Цілком імовірно, що в картині світу українського козацтва в іпостасі статево індиферентного богатира персоналізовано багатолікий антропоморфізований образ язичницького бога: горішнього – летючого змія-дракона; підземного – хтонічного чудовиська, змія-викрадача; земного – богатира-визволителя та богатира ворожого війська як земних утілень божества. Ця трояка маніфестація одного й того ж божества символізує трійність Абсолюта й виражається в тернарній опозиції «начало, що прямує вгору; начало, що тяжіє вниз, і начало, що рухається посередині».

Продуктивність образу людинобога, героя-посередника між земним і підземним світом сягає козацького епосу. Паралельно з функціонуванням героя-посередника виникає інший тип богатира. Його динаміка становить подальший відрив від сакрального вертикального простору й тіснішу сполуку з горизонтальним колом профанного буття. Із первісної єдності творця й творіння, чудовиська й богатира виокремлюються бінарні опозиції «бог – король», «король – герой», «герой – трикстер» та «герой – чудовисько».

Первісна соціальна структура (плем'я, рід, патріархальна сім'я) асоціюється з Усесвітом і будується за законами бінарного протиставлення «хаос – космос». Опрацювання будови, основних законів мезокосму – структури людського суспільства, генетики його соціальних установок – пов'язане з соціологічними та семіотичними дослідженнями в культурології, зокрема з працями К. Грушевської [2], російських учених М. Бахтіна, Л. Пумпянського, О. Мейєра, Г. Почепцова [7] тощо.

Герой, що втілює характеристики хаосу й космосу, стає предтечею двох фольклорних типів: культурного героя, образ якого утворюється від тяжіння профанного до космосу, та трикстера, який поєднує риси профанного світу й хаосу. Культурний герой і його комічний дублер трикстер – центральні образи не лише архаїчної міфології як такої, але й фольклору загалом [5, с. 27].

На відміну від культурного героя, який здобуває або вперше створює для людей різні предмети культури, навчає мисливства, землеробства, ремесел, упорядковує початковий хаотичний стан світу, трикстер – розумний, хитрий, лукавий деміург, антропоморфний або зооморфний персонаж, здатний до метаморфоз, який лише псує творіння героя, впускає до світу всі нещастя (напр., єгипетський Сет, скандинавський Локі, український Змії чи лукавий тощо). Трикстер як негативний варіант культурного героя часто зображується його братом-близнюком або старшим братом чи братами, що підтверджує початкову єдність цих опозицій.

Зв'язок близнят із потойбіччям засвідчує українська легенда «Чоловічки-богатири», у якій два чоловічки, «такі маленькі, що менш, чим наші діти, як вже зіпнуться на ноги, сидять собі долі кожний біля каменя і немовби сподіваються один другого, щоб починать іграшки...» [1, с. 225] Це богатири, які щонаочі граються двома величезними каменями, перекочуючи їх із місця на місце. Зненацька розкриті, близнюки ображаються й зникають разом із камінням.

В українському героїчному епосі герой і трикстер уособлюють двоїну або троїну – це здебільшого три брати або герой і два помічники-компаньйони (три билинні богатири – Ілля Муромець, Добриня та Олексій Попович, герої казок «Про сученка-богатиря», «Герой звільняє три царівни», «Іван Голик та його брат», «Солдатські сини-богатири (Котигорошки)», «Іван Вечірній, Іван Північний та Іван Зорьовий», «Песинський, жабинський, сучинський і золотокучеряві синки цариці», «Іван-мужичий син», три брати в думі про втечу з города Азова тощо).

Брати зазвичай вибирають з-поміж себе отамана за силою. Ним виявляється молодший брат, який і здійснює подвиги в потойбічному світі: убиває змія (трьох зміїв, трьох дияволів) і звільняє царівну (трьох царівен). Заради матеріальних благ старші брати (носії негативного начала) зраджують молодшого. Вони забирають царівен і намагаються знищити свого брата. Тоді герой здійснює ще один подвиг, вибирається з потойбіччя, неупізнаним приходять у царство й відвоює свої права, присоромлюючи братів-помічників.

Крізь призму традиційної сюжетної схеми богатирської казки стають зрозумілими сюжети дум про втечу трьох азовських братів, які зраджують молодшого брата, про братів самарських та про Феська Ганджу Андибера, який присоромлює й карає сильніших за соціальним статусом дуків-срібляників.

Міфологічна опозиція «культурний герой – трикстер» у фольклорі еквівалентна опозиціям «життя – смерть», «свій – чужий», причому світла сторона названих фольклорних опозицій розгалужується на опозиції «сакральне – профанне» в житті.

Спочатку богатир поєднує в собі обидві ці опозиції як єдність, а з індивідуацією героя відбувається перекодування: герой виражає сакральне-космічне, а його піддані символізують профанно-хаотичні виміри. Міфологічна опозиція «герой – трикстер» у героїчному епосі реалізується як бінарні протиставлення «герой – людина «золотої середини» або «пасіонарій – апасіонарій». Так з'являються опозиції «селяни – козаки», «городяни – козаки», «старі, досвідчені козаки – молоді козаки» або «родина – козак», «батьки – діти» тощо.

Мезокосм у фольклорі осмислюється й пояснюється на основі протиставлення «свій – чужий», «українець – татарин», «українець – лях» тощо. Поняття «чужий» може включати ряди значень від найзагальніших (потойбічний світ або чужі народи) до найконкретніших (сусіди або родина дружини). Наявність чужого дає людині можливість первинної бінарної структуризації світу на простір свого – доступного, що знаємо, чим володіємо, межі як медіатора і чужого – недоступного, того, що не перебуває в нашому володінні. Для героя державного мислення «чуже» асоціюється з позадержавним, для людини «золотої середини» територія «чужого» починається за межами сім'ї, родини чи козацької громади, а для раба – за межами власної душі й тіла.

Отже, в образі козака-запорожця, козака-характерника козацький епос, як і фольклор загалом, репрезентує механізм перекодування смислів давньої міфологічної традиції. У свою чергу певні фрагменти козацького епосу в майбутньому можуть стати джерелом для новітньої усної традиції образотворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Героїчний епос українського народу : хрестоматія : навч. посіб. / [упорядкув. та прим. О. М. Таланчук, Ф. С. Кислого, передмова О. М. Таланчук]. – К. : Либідь, 1993. – 432 с.
2. Грушевська К. Українські народні думи : у 2 т. / К. Грушевська. – К., 2004. – Т. I. – 338 с.
3. Иванов В. В. К семиотической теории карнавала как инверсии двоичных противопоставлений / В. В. Иванов // Ученые записки Тартусского государственного университета. – Тарту, 1977. – Т. VIII. – С. 45–64. – (Серия : Труды по знаковым системам).
4. Лотман Ю. М. Тезисы к проблеме «Искусство в ряду моделирующих систем» / Ю. М. Лотман // Ученые записки Тартусского государственного университета. – Тарту, 1967. – Т. III. – С. 130–145. – (Серия : Труды по знаковым системам).
5. Мелетинский Е. М. Культурный герой / Е. М. Мелетинский // Мифы народов мира : энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. – М. : Советская Энциклопедия, 1991. – Т. I. – С. 25–28.
6. Найден О. С. Образ воїна в українському фольклорі : Семантичні та образні аспекти / О. С. Найден. – К. : Стилос, 2005. – 260 с.
7. Почепцов Г. Русская семиотика : идеи и методы, персоналии, история / Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2001. – 768 с.
8. Рыблова М. А. Экстремалы дикого поля : основные этапы жизненного пути казака-воина / Рыблова М. А. // Мужской сборник. Вып. 3. Мужчина в экстремальной ситуации / сост. И. А. Морозов, отв. ред. Л. Н. Пушкарёва. – М. : Индрик, 2007. – С. 207–222.
9. Савур-могила : Легенди та перекази Нижньої Наддніпряни / [упоряд. і авт. прим. В. А. Чабаненко]. – К. : Дніпро, 1990. – 261 с.

УДК 821.161.2-1.09

АВТОРСЬКА ВЕРСІЯ ОБРАЗУ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАКА В РОМАНІ П. КУЛИША «ЧОРНА РАДА»

Ярошевич І.А., к. філол. н., доцент

Донецький національний університет

Стаття присвячена висвітленню проблеми авторського підходу у змалюванні образної системи, специфіки характеротворення запорізького козака у романі П. Кулиша «Чорна рада».

Ключові слова: запорізький козак, національна ідея, історичні джерела, реальні прототипи.

Ярошевич І.А. АВТОРСКАЯ ВЕРСИЯ ОБРАЗА ЗАПОРОЖСКОГО КАЗАКА В РОМАНЕ П. КУЛИША «ЧЕРНАЯ РАДА». Донецкий национальный университет, Украина.

Статья посвящена исследованию проблемы авторского подхода в подаче образной системы, специфике изображения образа запорожского казака в романе П. Кулиша «Черная рада» /

Ключевые слова: запорожский казак, национальная идея, исторические источники, реальные прототипы.

Yaroshevich I.A. AUTHOR'S VERSION OF THE IMAGE ZAPORIZHZHYA COSSACK IN THE NOVEL P. KULISH "BLACK BOARD". Donetsk National University, Ukraine.

The article is devoted to research of the problem of author's approach in applying the image system, the nature of the image of zaporozhye cossack in the novel P. Kulish "Black board" /